

Treklövern, kluster 2

Bedömargruppen

2017-04-24

Statsvetenskap vid Karlstads universitet

Till rektor för Karlstads universitet

1. Förutsättningar för vårt arbete

Tre lärosäten (Karlstads universitet, Linnéuniversitetet och Mittuniversitetet) har på eget initiativ inlett en granskning av utbildningarnas kvalitet. Utvärderingarna syftar enligt uppdragsbeskrivningen till att kontrollera utbildningarnas kvalitet men ska även bidra till kvalitetsutveckling.¹

De examina som berörs i den här rapporten är kandidat- och masterexamen i Statsvetenskap vid Karlstads universitet. Statsvetenskap kan vara huvudämnet i en kandidatexamen inom ramen för politikprogrammet, Samhällsplaneringsprogrammet och genom fristående kurser. Statsvetenskap kan även vara huvudämne i en masterexamen genom fristående kurser eller genom Mastersprogrammet i samhällsvetenskap med inriktning mot statsvetenskap (SAMAS), Master i regionalt samhällsbyggande samt Master of Public Administration (MPA). Vi har inte granskat några masteruppsatser eftersom färre än fem studenter tagit sådan examen.

Vi har utsetts att vara bedömargrupp för ämnena statsvetenskap samt freds- och utvecklingsstudier. Våra bedömningar bygger på den självvärdering som lärosätets ämne har gjort under hösten 2016 samt det urval av fem anonymiserade kandidatuppsatser från 2014-16 som ställts till vårt förfogande. Därutöver har vi genomfört två gruppsamtal, med studenter respektive lärare vid ämnet i mars 2017.

Vårt uppdrag styrs av den uppdragsbeskrivning och de anvisningar till bedömargruppen som har utfärdats av ledningen för kvalitetsgranskningen vid de tre lärosätena. Våra bedömningar och ämnets

¹ Uppdrag bedömargrupp 2016-06-13, s 2

självvärdering har följt en mall med åtta frågor (kriterier, normer) som presenteras i nästa avsnitt.

Frågorna är valda för att analysera utbildningens kvalitet med fokus på studenternas lärande.

Vi ska förutom bedömning av utbildningskvalitet även bedöma uppföljning och utveckling av utbildningskvalitet samt ge rekommendationer som kan leda till kvalitetsutveckling (se figuren nedan).² Frågorna som ställs handlar om hur respektive ämne säkerställer att utbildningen är av god kvalitet i åtta avseenden ("kvalitetsarbete"), samt vilka resultat som kan påvisas av arbetet i fem av dessa åtta avseenden (nedan).³ Frågorna handlar således inte om att ge en allmän lägesbild av utbildningarna, även om självvärderingarna till stor del innehåller sådan information.

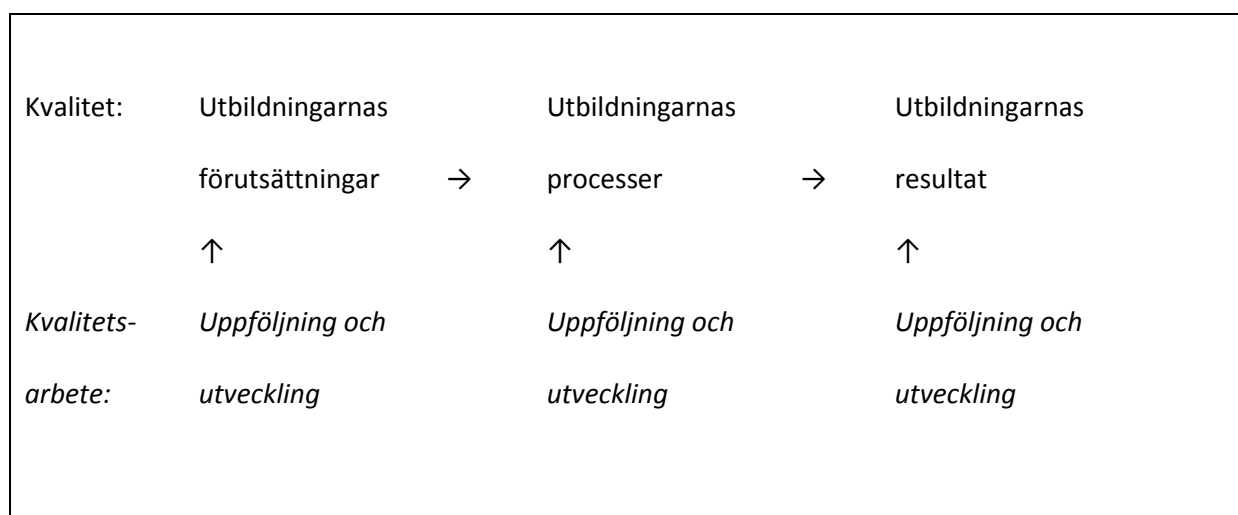

Fig 1: Bedömningsobjekt

I vår rapport ska framgå i vilka avseenden utbildningarna har starka respektive svaga sidor. Våra rekommendationer ska ange vad som kan, bör respektive måste åtgärdas. Vi tolkar detta som att vi ska ge en för ämnet användbar återkoppling som bygger på en kollegial bedömning, dvs våra erfarenheter av liknande utbildningar.

Den följande rapporten ger inte en fullständig bild av de granskade utbildningarna. För en fylligare beskrivning av verksamheten hänvisar vi till ämnets självvärdering.

² Anvisningar till bedömagruppen 2016-06-13, s 6

³ Ibid och Anvisningar för självvärdering 2016-06-13.

Bedömargruppen har bestått av följande personer: Lars Niklasson, biträdande professor i statsvetenskap vid Linköpings universitet (ordförande), Erik Andersson, lektor och docent i Globala studier vid Göteborgs universitet, Ann-Cathrine Jungar, lektor och docent i statsvetenskap vid Södertörns högskola, Curt Räftegård (deltog inte i bedömningen), docent i statsvetenskap och fd vicerektor vid Karlstads universitet, Emil Uddhammar, professor i statsvetenskap vid Linnéuniversitetet, Susanne Wallman-Lundåsen, lektor och docent i statsvetenskap vid Mittuniversitetet, Tomas Berg, student vid Mittuniversitetet, Victor Lagercrantz, student vid Linnéuniversitetet, Emelie Wange, student vid Karlstads universitet samt Birgitta Hänström Söderlund, sakkunnig vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Bedömargruppen har biståtts av Karin Olsson, Mittuniversitetet. Vid enstaka sammanträden har följande personer närvarat: Magnus Eriksson, Linnéuniversitetet, Sara Hidén, Karlstads universitet, Lena Lenner, Mittuniversitetet, Stefan Lundborg, Mittuniversitetet, Elin Rodin, Mittuniversitetet och Anna Scherdin, Mittuniversitetet.

Bedömargruppen har haft ett inledande planeringsmöte tillsammans med företrädare för de berörda ämnena: Arne Larsson, universitetsadjunkt och proprefekt vid Karlstads universitet och Åsa von Schoultz, professor vid Mittuniversitetet.

Det berörda ämnet har haft möjlighet att faktagranska ett utkast till den här rapporten.

2. Underlag för våra bedömningar

I det följande analyserar vi de berörda utbildningarna utifrån de åtta frågor som utgör mall för utvärderingen. Under varje rubrik analyserar vi hur ämnet arbetar för att utveckla utbildningarnas förutsättningar, processer och resultat. Dock ingår det inte att analysera resultaten för tre av frågorna (Rättssäker examination, Lärarnas kompetens och Studiemiljö), då dessa enbart avser processen respektive förutsättningarna för utbildningarna.

Redogörelsen bygger på det berörda ämnets självvärdering, läsningen av ett slumpmässigt urval av godkända självständiga arbeten och samtal med företrädare för studenter och lärare.

Självvärderingen ger en bred redovisning av utbildningens förutsättningar, processer och resultat.

Den innehåller en beskrivning utifrån angivna bedömningskriterier, däremot är den i flera fall begränsad vad gäller redogörelse för resultat samt saknar i stort analys och värderingar (med undantag för det avslutande avsnittet).⁴ Insända uppsatser utgör ett viktigt underlag för att bedöma att utbildningarna når uppsatta mål (måluppfyllelse).

2.1 Måluppfyllelse

Mål för utbildningarna fastställs i Högskolelagen och Examensordningen. Av anvisningarna till bedömargruppen framgår att målen under "kunskap och förståelse" ska undersökas och att bedömargruppen ska välja minst ett mål under vardera av de två kategorierna "färdighet och förmåga" respektive "värderingsförmåga och förhållningssätt".⁵ Vi har valt att undersöka uppfyllelsen av följande generella examensmål:

Högskoleexamen:

- Studenten skall visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området för utbildningen, inbegripet kännedom om områdets vetenskapliga grund och kunskap om några tillämpliga metoder inom området.
- Studenten skall visa förmåga att söka, samla och kritiskt tolka relevant information för att formulera svar på väldefinierade frågeställningar inom huvudområdet för utbildningen.
- Studenten skall visa kunskap om och ha förutsättningar för att hantera etiska frågeställningar inom huvudområdet för utbildningen

Kandidatexamen (nytt gentemot högskoleexamen markerat med fet stil):

⁴ Jfr Anvisningar till bedömargruppen 2016-06-13, s 3. Utförligare riktlinjer finns i Anvisning för självvärdering 2016-06-13 med tillägg och förtydliganden för kluster 2 i september 2016.

⁵ Ibid

- Studenten skall visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet **kunskap** om områdets vetenskapliga grund, kunskap om några tillämpliga metoder inom området, **fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.**
- Studenten skall visa förmåga att söka, samla, **värdera** och kritiskt tolka relevant information i **en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer.**
- Studenten skall visa **förmåga** att inom huvudområdet för utbildningen **göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter.**

Magisterexamen (nytt gentemot kandidatexamen markerat med fet stil):

- Studenten skall visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet **såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i allmänt forsknings- och utvecklingsarbete.**
- **Studenten skall visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.**
- Studenten skall visa förmåga att **självständigt identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar.**
- Studenten skall visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter **samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.**

Masterexamen (nytt gentemot magisterexamen markerat med fet stil):

- Studenten skall visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl **brett kunnande inom** området som **väsentligt** fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt **fördjupad** insikt i allmänt forsknings- och utvecklingsarbete
- Studenten skall visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

- Studenten skall visa förmåga att **kritiskt**, självständigt **och kreativt** identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar **och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete.**
- Studenten skall visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.

Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Utbildningarna når målen i Högskolelagen och Examensordningen". De specifika frågorna i anvisningarna är följande:

- Hur bidrar utbildningens olika delar till att skapa förutsättningar för att sammantaget uppfylla målen för utbildningen?
- Hur väl uppfylls de mål bedömagruppen valt ut?

Ämnets självvärdering ger en beskrivning av hur utbildningarnas olika delar bidrar till att skapa förutsättningar för att sammantaget uppfylla målen för utbildningen. Bland annat beskrivs varierade examinationsformer på kurserna som leder fram till examen och därmed hur dessa examinationer kompletterar de självständiga arbetena som mått på måluppfyllelse.

Flera olika examinationsformer används på Statsvetenskap A, såväl salstentamen och hemtentamen som gruppseminarier. Dessutom används en case-orienterad uppgift. Under Statsvetenskap B fördjupas inläringen och används en variation av examinationsformer. En B-uppsats författas och examineras genom oppositionsseminarium. På Statsvetenskap C sker ytterligare fördjupning och en intressant variation i examinationen genom en så kallad portfoliouppgift. En självständig uppsats författas och opposition genomförs.

Måluppfyllelse på masternivån bedöms genom ett skriftligt examensarbete och alternativa examinationsformer på de teoretiska och metodinriktade delkurserna, genom kursvärderingar och

genom kontinuerlig och aktiv uppdatering av kurslistor utifrån rådande forskningsläge och kursvärderingar.

Vi har läst fem **kandidatuppsatser** i statsvetenskap, men inga masteruppsatser eftersom färre än fem studenter har tagit ut mastersexamen. Examensarbetena har lästs i förhållande till ett urval av de generella examensmålen för kandidatexamen i högskoleförordningen (ovan). Läsningen ger vid handen att uppsatserna uppfyller målen. Urvalet av uppsatser visar dock på en variation inom gruppen.

Målet som rör kännedom om ämnets vetenskapliga grund är tillräckligt uppfyllt. Dock har några av uppsatserna redovisat den använda teorin utan att detta föregås av något avsnitt om tidigare forskning vilket gör att kontextualiseringen och diskursanknytningen av valet av teori i uppsatsen kan bli begränsade och kan bidra till att uppsatserna till sin karaktär liknar utredningar snarare än vetenskapliga uppsatser. En rekommendation är att se över hur uppsatserna presenterar valet av teori i förhållande till tidigare forskning. Uppsatserna har på det stora hela en tydlig röd tråd vad gäller hur undersökningarna har utformats och genomförts.

Läsningen av uppsatserna indikerar en tillräcklig förmåga hos studenterna att söka och samla material. Dock hade i vissa fall mer utförliga diskussioner varit önskvärda kring betydelsen av valet av empiriskt material för vilka – och hur långtgående – slutsatser som kan dras. Vägval som görs kring teori, metod och material bör sättas i förhållande till studiens räckvidd och vilka möjliga begränsningar de medför när det gäller att dra slutsatser.

Läsningen av uppsatser indikerar en tillräcklig förmåga att kunna göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga och samhällsliga aspekter.

Vi saknar en analys i självvärderingen av måluppfyllelsen utifrån andra underlag än kandidatuppsatserna, exempelvis riktlinjer för kvalitetssäkring av självständiga arbeten, uppföljning av program, målmatriser eller andra underlag för systematiskt arbetssätt.⁶

2.2 Rättssäker examination

Rättssäkerhet är ett krav i examinationsprocessen. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Utbildningarna ska examineras på ett rättssäkert sätt".

Den specifika frågan är:

- Hur säkerställs att examinationen sker på ett rättssäkert sätt?

Ämnets självvärdering ger en beskrivning av insatser för att säkerställa att examinationen sker på ett rättssäkert sätt. Föreskrifter fastställs på olika nivåer inom universitetet. För bedömningen av uppsatser används en blankett med betygskriterier. Både studenten och examinatorn kan begära att uppsatsen granskas av en "andraläsare". Betyg sätts på den examinerade uppsatsen, dvs ämnet ger inte möjlighet till komplettering/rest.

Diskussioner om examinationen sker kollegialt inom ämnets grundutbildningsråd. Utvärderingar görs av ämnet och universitetet samt till viss del av studentkåren.

2.3 Fokus på studenters lärande

Fokus på studenters lärande är en egenskap i utbildningsprocessen. Det handlar om ett manifesterat intresse för utbildningens påverkan på studenterna, snarare än på det som lärarna gör för att påverka studenterna (inläring resp lära ut). Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Undervisningen ska fokusera på studenters lärande". De specifika frågorna är följande:

- Hur säkerställs att undervisningen fokuserar på att stimulera studentens lärande och kunskapsutveckling?

⁶ Anvisning för självvärdering 2016-06-13, s 6

- Hur säkerställs att utbildningens mål, innehåll och examination hänger samman (konstruktiv länkning)?
- Vilka resultat kan påvisas av arbetet med att säkerställa att undervisningen fokuserar på att stimulera studentens lärande och kunskapsutveckling?
- Vilka resultat kan påvisas av arbetet med konstruktiv länkning?

Ämnets självvärdering nämner bland annat diskussionerna inom ämnets grundutbildningsråd, fakultetens utbildningsutskott och programrådet för pol kand-programmet. Dessutom hänvisas till den tidigare beskrivningen av varierade undervisnings- och examinationsformer. Exempel på arbete med konstruktiv länkning ges. Däremot diskuteras inte vilka resultat som kan påvisas av insatserna inom detta område (fråga 3 och 4).

Vid våra samtal nämnde studenterna att det är svårt att se en helhet i utbildningen, särskilt inom B-kursen. Studenterna efterfrågade att ämnet på ett tydligare sätt förklarade syftet med de olika delkurserna inom ramen för en termin. Lärarna nämnde portfolio som en teknik att hjälpa studenterna se helheten i sitt lärande.

Vårt intryck är att kännedomen om ESG-kriteriet "Studentcentrerat lärande, undervisning och bedömning" är begränsad.

2.4 Vetenskaplig grund

Även vetenskaplig grund är en egenskap som är ett krav på utbildningsprocessen. Det kan handla om att innehåll och/eller pedagogiska metoder har en förankring i vetenskapssamhället. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Utbildningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet". De specifika frågorna är följande:

- Hur säkerställs att utbildningen bedrivs utifrån en vetenskaplig (och/eller konstnärlig) grund samt beprövad erfarenhet?

- Vilka resultat kan påvisas av arbetet med att säkerställa att utbildningen bedrivs utifrån en vetenskaplig (och/eller konstnärlig) grund samt beprövad erfarenhet?

Ämnets självvärdering framhåller att den vetenskapliga grunden säkerställs främst genom lärarnas kompetens och pågående forskning (nedan). De självständiga arbetena bygger i stor utsträckning på lärarnas forskningsintressen. I den case-baserade undervisningen får studenterna möjlighet att arbeta med forskningsmaterial.

Det förblir något oklart efter läsning av självvärdering och efter intervjuerna i vilken utsträckning som studenter möter disputerade lärare som själva är aktiva forskare i undervisningen. Vi saknar en diskussion av nackdelar och risker, t ex att studenterna möter lärare som inte forskar själva. En diskussion kring riskerna med att ha ett tudelat ämneskollegium med i huvudsak forskande respektive undervisande personal saknas.

Vi saknar även en redogörelse för resultaten av arbetet med att säkerställa att utbildningen bedrivs utifrån en vetenskaplig (och/eller konstnärlig) grund samt beprövad erfarenhet. Ett exempel som gavs vid samtalet med lärarna var att A- och B-kurserna vinklas mot lärarnas forskningsområden.

2.5 Användbarhet

Användbarhet är en egenskap hos den färdiga utbildningen, det som studenterna tar med sig ut i yrkeslivet. Ofta avses användbarheten i förhållande till arbetsmarknaden. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Utbildningen är användbar för studenter och samhället". De specifika frågorna är följande:

- Hur säkerställs att utbildningen och dess innehåll är användbar för studenter och samhälle?
- Vilka resultat kan påvisas av arbetet med att säkerställa att utbildningen och dess innehåll är användbar för studenter och samhälle?

Ämnets självvärdering framhåller att det finns en referensgrupp från den offentliga sektorn i samhället utanför lärosätet som är knuten till pol kand-programmet. Denna ger kontinuerligt

synpunkter på utbildningen. Samarbete finns vidare med Karlstads kommun om en case-inriktad kurs. Alumniverksamheten ger värdefull information, bland annat via Linked In. Under praktiken skriver studenterna praktikrapporter, som bland annat syftar till att väva ihop de praktiska erfarenheterna med teorier och metoder från undervisningen. Vid intervjuerna framkom att studenterna inte har en lika positiv bild av hur användbarheten kommer fram i utbildningarna.

Som redogörelse för resultaten av arbetet med att säkerställa att utbildningen och dess innehåll är användbar för studenter och samhälle presenterar självvärderingen en okommenterad tabell över studenternas etableringsgrad i förhållande till andra lärosäten 2007-2011. Tabellen är uppdelad per examen och program. Vi saknar en kommentar om hur ämnet bedömer utfallet.

2.6 Lärarkompetens

Lärarkompetensen är en beskrivning av lärarlaget, vilket utgör en av flera förutsättningar för utbildningens bedrivande. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens". Den specifika frågan är:

- Hur säkerställs att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens?

Ämnets självvärdering innehåller en tabell över lärarnas kompetens och hur deras arbetstid är tänkt att fördelas mellan olika arbetsuppgifter. 21 personer (ca 18 heltidsekvivalenter) är verksamma inom avdelningen, varav ca 4,6 heltidsekvivalenter utnyttjas i grundutbildningen. Elva lärare har högskolepedagogisk utbildning. En av lärarna vid institutionen (inom en annan avdelning) har utsetts till "meriterad lärare" inom högskolepedagogik. Flera av lärarna är aktiva i en forskningsmiljö som är inriktad mot undervisningens praktik.

2.7 Studentinflytande

Studentinflytande är en egenskap i utbildningsprocessen. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen".

De specifika frågorna är:

- Hur säkerställs att det finns studentinflytande?
- Vilka påvisbara resultat har arbetet med studentinflytande lett fram till?

Ämnets självvärdering framhåller studentrepresentationen i universitetets beslutsorgan samt de tidigare nämnda kursutvärderingarna och programrådet för pol kand-programmet. Dessutom genomförs terminsvisa studentträffar av den ansvarige programledaren. Studenterna framförde att lärarna inom statsvetenskap är bra på att lyssna, medan andra ämnen i programmen inte är det.

Vi saknar en beskrivning i ämnets självvärdering av de resultat som arbetet med studentinflytande lett fram till.

2.8 Studiemiljö

Studiemiljön är en beskrivning av den fysiska miljön, vilken utgör en av flera förutsättningar för utbildningens bedrivande. Kriteriet för bedömningen är formulerat som att "Samtliga studenter ska erbjudas en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö". Begreppet "tillgänglig" handlar ofta om studenter med funktionsnedsättning. Den specifika frågan är:

- Hur säkerställs att det finns en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö?

Ämnets självvärdering beskriver universitetets arbete med tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Bibliotek och databaser är tillgängliga hemifrån via internet.

Ämnesbibliotekarier assisterar ämnets studenter inför uppsatsskrivande.

Vi saknar en diskussion av hur ämnet arbetar med dessa frågor.

3. Våra bedömningar

Vår bedömning är att ämnet statsvetenskap vid Karlstads universitet har flera starka sidor. Till de starka sidorna hör arbetet med att utveckla undervisning och examination efter den tidigare granskningen av UKÄ. Samtidigt ser vi att ämnet kan göra programmen och ämnets nivåer mer integrerade ur studenternas perspektiv. Ämnet bör arbeta med att både tydliggöra och klargöra strukturen och progressionen mellan de olika nivåerna på utbildningen. Kursernas förhållande till varandra och progressionen mellan dessa bör förmedlas till studenterna.

Ämnet bör fortsätta sitt arbete med att utveckla examensarbetena, bland annat genom att förstärka de uppsatsförberedande momenten på kandidatnivå, men även på tidigare nivåer, så att fler studenter skriver bättre uppsatser.

Ämnet har arbetat med utbildningens vetenskapliga grund, men vi vill uppmuntra ämnet till att föra in fler forskningslika moment redan på A-kursen.

Till de starka sidorna hör samarbetet med ett nätverk av kontakter på arbetsplatser i närområdet. Samtidigt anser vi att ämnet bör fortsätta arbeta med dessa frågor, bland annat så att kontakterna kan bli mer tillgängliga och användbara för studenterna. Ämnet behöver se över informationen till studenterna om den yrkesförlagda praktiken generellt (vilka är kontaktplatserna) och möjligheten att skriva en så kallad uppdragsuppsats.

Ämnet bör (tillsammans med universitetets ledning) utveckla verktyg för att mäta studenternas etablering efter studietiden, exempelvis via UKÄ och/eller SCB. Ämnet bör även utveckla ett mer systematiskt och kontinuerligt arbetssätt gentemot arbetslivet, så att samtliga studenter tar del av kontakter med arbetslivet under studietiden. Vidare bör ämnet utveckla indikatorer för att mäta resultat av arbetet inom användbarhet, t ex antal kontakter och avtal med presumtiva arbetsgivare, antal studenter med examensarbeten i samverkan med arbetslivet etc.

Vi ser det som en svaghet att medvetenheten om innebörd och möjliga sätt att i pedagogik och ämnesdidaktik omsätta ESG-kriteriet "Studentcentrerat lärande, undervisning och bedömning" inte verkar vara utbredd i lärarlaget. Detta bör utvecklas.

En åtgärd som ämnet därutöver kan vidta är att ge studentrepresentanterna i universitetets beslutsorgan utrymme i samband med undervisning att samla in synpunkter från en större studentgrupp och föra tillbaka beslut och information till studenterna efter sammanträdena.